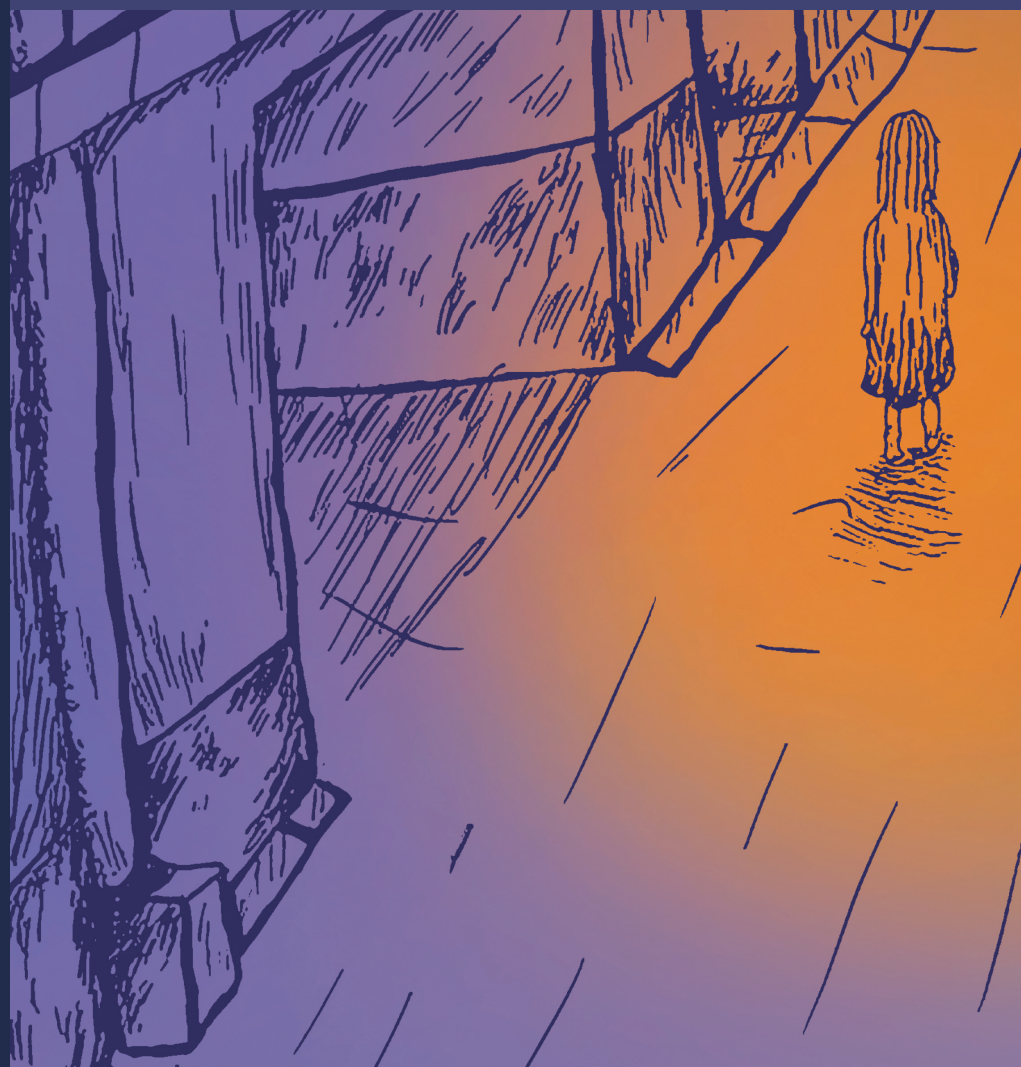

MARJATTA DANIELSSON

*Paljasjalkainen
helsinkiläinen*

Paljasjalkainen helsinkiläinen

© 2023 Marjatta Danielsson
Taitto ja kansi: Books on Demand
Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-80-0044-0

**Paljasjalkainen
helsinkiläinen**

Omistettu

*Mialle & Tinalle
Kasperille, Tobiakselle, Ellalle & Aronille*

Kiitos, että olette olemassa.

Yrjönkatu

Kurottauduin pienillä jaloillani avaamaan ovea. Tästä jatkoin rappusia alas ja päädyin pihalle. Tämä oli sysimusta. Vailla valaistusta ja, jossa vilisi rottia. Olin menossa pesutupaan, jossa äitini oli. Pienenä tyttönä tunsin pimeään voiman vaanivan, pelotti hurjasti, ja pesutuvan sijaan suunnistin porttikäytävän päädyssä pilkahtavaa valoa kohti.

Ilta oli lämmin. Seisoin paljain jaloin äidin ompelemassa kylpytakissa Yrjönkadulla. Jatkoin tepastelua ohittaen tutun Yrjönkadun uimahallin, jossa perheeni kävi peseytymässä ja saunomassa. Kylpyhuoneita kun ei ollut. Muistan, kun seisoin Kalevankadun ja Mannerheimintien risteyksessä. Haltioissani katselin illan lukuisia erivärisiä valoja. Nämä loistivat autoista, katulampuista, ja neonvalot rakennusten seiniltä ja katoilta. Tämä maailma oli uusi ja ihmeellinen.

Voinpa sanoa, että olen ihan aidosti paljasjalkainen helsinkiläinen.

Olin alle kolme vuotta vanha. En osannut puhua, mutta sen sijaan olin kova touhuamaan. Eräs täti kiinnitti huomiota pie-
neen, yksinäiseen tyttöön iltapimeällä keskellä Helsinkiä. Hän kyseli nimeäni ja missä asuin, mutta kun en osannut puhua, niin hän jätti minut poliisin huostaan. Minut laitettiin mustaanmaijaan ja kuljetettiin lähimmälle poliisiasemalle Pengerkadulle.

Uskomatonta, mutta totta, että aivan poliisiasemaa vastapäätä oli siirtomaaliike ja maitokauppa, jonka omistajana oli tuleva anoppini parikymmentä vuotta myöhemmin.

Minut sidottiin kiinni vaaleanvihreään puupenkkiin nahka-remmeillä kuten juopot. Rimpuilin ja huusin.

En todellakaan osannut puhua. En sanaakaan, mutta sitä enemmän oli fyysistä toimintaa.

Tuohon aikaan ei ollut puhelimia, joten ensimmäinen paikka, mistä voisi kysellä kadonneita, oli poliisiasema. Vanhempani tulivat sinne ja veivät kotiin. Näin alkoi vaiherikas elämäni.

Martti, minä ja isä Yrjönkadulla

Runski 27

Uusi kotimme sijaitsi kuusikerroksisessa, jyrkässä, punatiilisessä ”lutikkalinnassa”. Siitä nimi, koska asuntojen tappettien välissä oli suuri määrä lutikoita. Tunnetuin lutikkalinna oli tuohon aikaan Helsingissä, Katajanokalla.

Runeberginkatu 27:n asunnot oli tarkoitettu vain VR:n eli Valtion Rautatieläisten perheille. Talossa oli lapsia satakunta. Suuret ikäluokat. Vipinää ja vilskettä riitti.

Talon A-rappua vastapäätä aukeni suurenmoinen Runebergin puisto ja hiukan sivummalla arvostettu Suomalainen Kauppakorkeakoulu. Talon B-rappu oli Temppelinkadun puolella. Sieltä kumpusi meidän huikean hieno leikkipaikkamme, Temppelinaukion kallio.

Asunto käsitti huoneen, pikkiriikkisen wc:n ja suuren keittiön. Kylmä hanavesi ja puilla lämmitettävä hella olivat huoneistojen vakio. Kuudennen kerroksen ikkunoista kaukana horisontissa näkyi Hietaniemen ranta.

Äidin keittäessä rapuja työnsin kasvoni lähemmäksi nähdäkseni rapujen värin muuttuvan punaiseksi. Tuli otti vallan minun harvoihin haituviini, ja äiti toimi ripeästi tukahduttamalla tulen pyyheliinalla.

Minulla oli tihrusilmät, paksut huulet ja harva tukka. Joku sukulaisista oli päivitellyt rumuuttani ja vertaillut minua kauniiseen isoveljeeni. Vieläpä suolaa haavoihin oli minusta ja kauniista isoveljestäni otettu kuva valokuvaamossa juuri, kun minulla oli tai oli ollut sikotauti.

Roikuin äidin hameenhelmassa ja halusin syliin. Ei vain otettu! Miksi oma lapsi voi olla niin mitätön, että ei ole pientä hetkeä sylille tai halille? Ei pystynyt osoittamaan tunteitaan. Ei kehunut. Pojat olivat tärkeitä. Jopa kateellinen, kun olin teini-iässä ja meno päällä. Katkera elämästään.

Rottingista tuli pepulle pienimmästäkin tottelemattomuudesta. Isä hoiti taidokkaasti tämän puolen kasvatuksesta.

Aikuisena olen aina ollut se, jolle vuodatetaan suruja ja jolta pyydetään myötätuntoa, mutta minulle ei annettu tilaa tunneryöpyille. Ei kysytty, tarvitsenko apua tai tukea. Aina oli itse löydettävä keinot ja yksin pärjättävä. Ehkä kaikista kokemuksista oli minulle kuitenkin tulevaisuudessa jokin hyöty ja oppi!

Nyt aikuisen silmin katsottuna ymmärrän äitiäni, mutta en voi sille mitään, että kaipaamaani lämpö jätti syvät arvet elämään.

Äitini oli menettänyt oman äitinsä jo vauvana. Hän itse jäi vaille kaivattua hellyyttä. Myöhemmin aikuisena hänellä oli pääpaino perheen talouden tasapainottamisessa. Hän oli ahkera, kätevä käsistään, kiltti, kuunteli muiden huolia ja auttoi aina, missä vain tarvittiin.

Minä olin omapäinen tuittupää. Miksihän? Aikuisena olen miettinyt tuotakin seikkaa. Ilmeisesti kaipasın huomiota. Sitä kun en saanut, toimin niin kuin toimin. Se siitä!

Museokadun yleisessä saunassa peseydyimme koko perhe. Naisten ja miesten puoli oli erikseen. Katselin, kun vanhat tädit pesivät itseään heittämällä rinnat olan taakse kuin vanhat nahkapalaset. Kaikella kunnioituksella, he olivat naisia, jotka olivat imettäneet useamman lapsen ja pitkän aikaa. Parasta oli, kun saunomisen jälkeen sain jakaa veljeni kanssa punaisen vadelmalimsan.

Muistan, kun seinänaapurin täti kantoi pientä nyyttiä ja sanoi, että siinä on tyttövauva. Enpä arvannut, että juuri tuo nyytti tuli olemaan minun ”pikkusiskoni”, kaveri 70 vuotta eteenpäin ja vanhemman tyttäreni sylikummi.

Pikkuveljeni syntyi 11 kuukautta myöhemmin kuin naapurin nyytti Naistenklinikalla, jossa myös isoveljeni ja minä olimme syntyneet. Hän nukkui ja tuhisi ihanasti pyörillä olevassa kauniisti verhoillussa korikehdossa. Äiti nosti minut katsomaan perheen uutta tulokasta. Olin pettynyt. Tyttö olisi

ollut parempi vaihtoehto. Nyt meitä oli perheessä isoveljeni, seitsemän vanha, minä kolme ja 1/2 vuotta sekä vastasyntynyt pikkuveljeni, isä ja äiti.

Nukuin valkoisessa pinnasängyssä. Ennen nukahtamista tuli rintaani tunne, kuin raskas kivi olisi puristanut. Olo oli ahdistunut. Pieni lapsi pimeässä, joka kuulee, aistii, mutta ei näe. En muista tapahtumia, koska olin eri huoneessa kuin vanhempani. On täytynyt olla riitaa, meteliä, tavaroiden rikkomista, kun isäni riehui juovuksissa. Lapset unohtavat tai haluavat unohtaa ikävät asiat. Näin meidän perheessämme!

Muutto

Aika kului, ja muutimme saman rapun kolmannen kerroksen asuin- tilavampaan huoneistoon. Yläpuolella asuntoamme asuivat tuo viiden tytön perhe. Näkymät olivat Lutherinkadulle ja pihalle. Neliöitä oli yli 70. Kaksi suurta huonetta tilava keittiö, jossa hella, ikkunallinen iso kylpyhuone-wc ammeella ja lämpöjunkerilla sekä eteinen yli 10 metriä pitkä ja metrin levyinen. Käytävän molemmissa päissä oli valokatkaisijat. Muussa tapauksessa olisi saanut harhailla pimeässä.

Meillä oli aina viikonloppuisin äidin leipomaa pullaa ja puolukka- munariisipiirakkaa. Puuhella lämmitettiin koksilla (kivihieletä kuivatislattu hiili), jota haettiin Marian sairaalan lähetyviltä. Kivenheiton päässä oli Nymanin siirtomaaliike. Sieltä raahattiin tyhjiä appelsiinipuulaatikoita, joita käytettiin hellan lämmittämiseen. Kun äiti oli leiponut ja minä siivonnut, katsoin, roikkuiko eteisessä isän virka- tai arkipuku. Jos työpuku oli poissa, helpotuin. Tiesin isän olevan työvuorossa. Kuuntelin lauantain toivottuja levyjä ja nautin kotona olemisesta. Vaikka oli lauantai-ilta, minulla ei ollut halua lähteä pois kotoa. Isä oli työssä ja rauha maassa.

Ilmapiiiri

En muista, että olisi halattu tai pusittu, saati satuja luettu tai kerrottu. Siinä oli varmasti yksi syy myöhäiseen puhumiseeni. Olihan meillä ruhtinaallisesti kaksi lastenkirjaa, Max ja Moritz sekä Jörö-Jukka. Kirjat oli tarkoitettu 3–6-vuotiaille opettavaisessa merkityksessä. Molemmat kirjat äärettömän pelottavia ja ahdistavia. Äidillä oli aina kiire ommella. Ei ollut

aikaa lapsille. Tuohon aikaan tärkein painoarvo oli talouden hyvinvoinnissa. Sodan jälkeen pulaa oli ruoasta, vaatteista ja kaikesta. Kuluneet kankaat käännettiin ja käytettiin uudelleen. Niin myös paidankaulukset. Äiti osasi taikoa vanhasta uutta. Olin isän tyttö. Isä otti syliin. Voi sorsia syöttämään, ja pyöräiltiin. Istuin isän sylissä, kun hän polki. Komea mies, suora-puheinen ja itsepäinen.

Isä oli ammattikoulun käynyt 30-luvulla. Valtion rautateillä ensin konduktöörinä ja sittemmin ylikonduktöörinä. Äitini taasen oli tosi luova kotiompelijatar.

Äitini oli taitava käsistään. Kutoi, virkkasi pitsejä ja ompeli hienoja asusteita rahakkaille rouville. Äidillä oli usein ehdotuksia leningin malleista, kun hän oli ensin katsonut asiakkaan tuomaa kangasta. Taidokkaissa käsissä syntyivät luomukset jakkupuvuista aina iltapukuihin.

Vanhempani olivat karjalaista syntyperää. He olivat tavanneet Viipurin asemalla ja rakastuneet.

Isä opetti minulle kertotaulun ja Raamatun kymmenen käskyä. Sanoi, että kertotaulu tulee osata ulkoa, vaikka kesken unia herätettäisiin. Samoin ne kymmenen käskyä. Muuten hän ei puuttunut koulunkäyntiini.

Nyt aikuisena näen vanhempieni käyttäytymisen metsäpuilta. Tunteiden jäädessä takataustalle pystyn käsittelemään asiat konkreettisesti. Ymmärrän ja annan anteeksi.

Isäni oli pohjimmiltaan arka ja herkkä. Syrjään ajettuna ihminen puolustautuu hyökkäämällä sanoin tai teoin.

Olimme tavallinen virkamiesperhe. Äidillä oli hyvä musiikkikorva. Musiikki on lahja ja sielu. Meillä oli sukulaisen, Aili-tädin, flyngeli, jota äiti soitti. Hän soitti korvakuulolta mm. Monrepos-kappaletta. Äidillä oli tapana hyräillä ja vihellellä polkiessaan ompelukonetta.

Veljeni perivät äidin musiikkikorvan. Valitettavasti minä olin saanut isäni perintögeenit. Soittotaito ja lauluääni olivat pohjanoteerauksia. Virsiä veisasin mielelläni. Ne ovat helppoja ja yk-

sinkertaisia. Olin kiltti ja kuuliainen, mutta omapäinen lapsi. Jo pienenä tyttönä pidin kotimme siistinä. Olimme muuttaneet kolmanteen kerrokseen. Huolehdin kotimme viikkosiivouksesta ja pesin ikkunat. Muistan, kun 10 ikäisenä pesin ikkunoita. Nämä olivat pieniruutuisia ja avautuivat ulospäin. Venytin käteni mahdollisimman pitkälle ikkunan ulkopuolelle saadakseni puhdasta jälkeä. Kuulin, kun eräs tati huusi minulle Lutherinkadulta, että hyvä lapsi, putoat vielä sieltä. Äiti tiesi, että pesen ikkunoita, mutta eipä puuttunut asiaan. Hän vain ompeli ja polki Singeriä.

Olen aina pitänyt siististä kodista. Myös värien on soinnuttava yhteen. Piirsin usein ruutupaperille huoneita, johon asettelin huonekaluja eri järjestykseen. Sisustin kotia. Se oli helppoa, mielekästä ja äärimmäisen kiehtovaa.

Vielä tänä päivänä pidän tärkeänä kodikkuutta ja aistikkuutta. ”Hintalappu mattojen nurkassa” ei ole tärkeätä. Taidenäyttelyihin voi mennä katsomaan upeita tauluja ja museoihin vanhoja huonekaluja. Tärkeintä ovat muistot ja tunne ympärillä olevista esineistä. Viihtyisä koti ja kodin hyvä henki ovat avainsanoja.

En ole materialisti, vaikka sen kuvan saa minusta. Olinhan aina toivonut punaisia kuomullisia nukenvaunuja, samettista, sinistä luistelupukua karvareunuksin ja valkoisia kaunoluistimia sekä valkoista vekkiihametta ja sinistä klubitakkia. Nuo olivat hyvin tärkeitä tiettyssä iässä. Niitähän en koskaan saanut. Muita toivomuksia minulla ei sitten ollutkaan lapsuuteni ja nuoruuteni aikana.

Trauma lapsuudesta

Pienenä tyttönä ihmettelin äidin silmiä. Ne eivät olleet samanlaiset. Kysyin syytä, johon äiti äkäisenä tokaisi, että mitä minä tuollaista kyselen. Myöhemmin aikuisena sain tietää, että hänellä oli ollut aivokalvontulehdus. Näkö oli mennyt toisesta silmästä, ja tästä syystä hänellä oli lasisilmä.

Tuon tapauksen jälkeen en uskaltanut katsoa ihmisiä silmiin. Häpesin! Tuosta hetkestä jäi ikuinen trauma. Aina, kun halusin katsoa silmiin, niin ajattelin äidin ja minun välistäni tilannetta. Eihän sellainen ollut luonnollista. Lapsia kylläkin pystyin katsomaan syvälle silmiin. Se oli erilaista. Kummallista, kuinka lapsuuden pienet asiat voivat suuresti vaikuttaa ihmiselämään.

Näin aikuisen silmin ja itse äitinä ymmärrän häntä. Äitini oli menettänyt jo vauvana oman äitinsä. Lapsena ei ollut tottunut halauksiin ja läheisyyteen.

Aikuiselämässä oli tarpeeksi huolia. Talous oli pidettävä tasapainossa, ja aviomies oli viinaan menevä.

Äiti oli hyvä ihminen.

Isoveljeni oli ominut meidän suuren keittiömme itselleen. Hakiessani ruokaa tai juomaa hän tokaisi, että ota nopeasti, ja potkaisi takapuoleeni. Ei ystävällistä katsetta tai sanaa. Kummallinen perhe. Asutaan saman katon alla, mutta ei tunneta toisiamme. Välillämme vallitsi etäisyys. Myöhemmällä iällä huomasin hänen olevan omahyväinen ja itsekeskeinen.

Martti sairastui diabetekseen 17-vuotiaana. Äidille se oli kova pala. Ehkä hän tunsi jollakin tavalla syyllisyyttä lapsensa sairastumiseen, vaikka syytönhän siihen oli. Ehkä sairauden vuoksi äitini oli avokätinen veljeni esittämiin vaatimuksiin.

Martti oli pidetty soittokavereiden keskuudessa, ja myös serkut pitivät hänestä. Mutta onhan *jokaisessa ihmisessä hyvää ja paha*.

Keittiön ovi jäi pysyvästi mieleen, kun isä laittoi tukevasta mustasta karhulangasta solmun heiluvaan maitohampaaseen.

Minun oli mentävä oven taakse, kunnes isä veti langasta, ja kas kummaa, hammas irtosi. Me kaikki kolme lasta kukin ajallaan pääsimme maitohampaista kivuttomasti eroon. Ovet olivat raskaita puuovia. Sormet jäivät usein jostakin syystä oven väliin. Kynsi irtosi. Sattui vietävästi.

Äiti, isä ja Martti

Omaelämäkerta

Pienen tytön askelista aikuisen maailmaan.

Lapsuuden, nuoruuden, teinin ja nuoren naisen taival tähän päivään.

Kappaleet ovat tapahtumakeskeisiä ja perustuvat tosiasioihin, niin hyvässä kuin pahassa.

Lapsi ja nuori kokevat asiat tunteiden kautta.
Myöhemmin aikuisena asiat näyttävät erilaisilta.

Kaikesta huolimatta saadut arvet ovat pysyneet jäädäkseen vaikkakin osittain parantuneet.

BoD

9 789528 000440